

GYÖRGY
DRAGOMÁN

HRANICA

PRELOŽILA
GABRIELA
MAGOVÁ

ZELENÝ KOCŮR

EDÍCIA PEVNÝ BOD

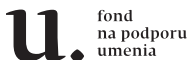
GYÖRGY DRAGOMÁN

Hranica

**ZELENÝ[®]
KOCÚR**

Z maďarského originálu Dragomán György: Máglya (Magvető Könyvkiadó, Budapest 2014) preložila Gabriela Magová.

Publikáciu z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

We acknowledge the support of the Petőfi Literary Museum for this translation.

Redakcia: Mária Klapáková
Translation © 2019 by Gabriela Magová
Redaktorka edície: Renáta Deáková

Copyright © Dragomán György, 2014
First Edition: 2014, Magvető Könyvkiadó, Budapest

Slovak edition © 2019 by Vydavateľstvo Zelený Kocúr s. r. o.

www.zelenykocur.sk

Grafická úprava: Design Amorandi
Návrh obálky: Tibor Hrapka

ISBN 978-80-89761-52-4
EAN 9788089761524

Všetky práva vyhradené. Nijaká časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať alebo ukladať vo vyhľadávacom systéme ani byť prenášaná v akejkoľvek forme či akýmkoľvek spôsobom elektronicke, mechanicky, kopírovaním, nahrávaním alebo iným spôsobom rozširovaná bez predchádzajúceho výslovného písomného súhlasu vydavateľa.

JEDEN

Stojím na chodbe pred riaditeľňou. Pozerám na tablá, kopa absolventov v bielych košeliach. Ja budem končiť až o päť rokov. Pozerám sa na účesy, väčšina má vrkoč, chytím sa za vrkoč, rozhodnem sa, že ja požiadam, aby som na fotke na tablo mohla mať rozpustené vlasy. Stiahnem si z vrkoča gumičku, rozpustím si vlasy, prečešem si ich prstami. Už sú dosť dlhé. Už dlho si ich nechávam narásť.

Čakám. Vyzriem cez okno do parku. Na oboch stranách promenády sedia na vrcholcoch holých topoľov vtáky. Vrano.

Pozerám na vrany. Čakám.

Rozmýšľam, čo odo mňa môže chcieť riaditeľka.

Už som v ústave skoro pol roka. Všetci sú ku mne milí, ostatné dievčatá, učitelia, vychovávateľky. Lutujú ma za to, čo sa stalo s otcom a s mamou.

Pozerám na stromy, nechcem na nich myslieť. Čakám.

Konečne sa otvoria dvere. Ozve sa riaditeľka, že môžem vojsť.

Vojdem.

V riaditeľni stoja pred riaditeľským stolom dve kreslá. Jedno je prázdne, riaditeľka mi kývne, aby som si doň sadla.

V druhom kresle ktosi sedí. Stará pani. Zhrbene sa nakláňa dopredu, vidím len čierny sveter a kostnaté plece, veľkú čiernu šatku prehodenú cez plecia. V dlaniach ohrieva, obracia, potriasa malú kávovú šálku. Na šálke je položený obrátený tanierik, pani ho kostnatými prstami pritíska na šálku, akoby sa bála, že z nej čosi ujde.

Sadnem si. Pozdravím sa. Kožené sedadlo je nepríjemne tvrdé.

Pani sa na mňa pozrie, odzdraví mi, osloví ma menom. Má chladné sivé oči, prísnu tvár, aj hlas má chladný.

Riaditeľka hovorí, že teta prišla za mnou.

Pani povie, že je moja stará mama a prišla, lebo si ma chce vziať k sebe.

Hovorím jej, že ja nemám starú mamu. Ani starého otca. Nemám vôbec nikoho.

Pani povie, že sa mýlim. Pretože ona je moja stará mama. Mama mojej mamy.

Vravím jej, že to nie je pravda. Moja mama bola sirota.

Pani vraví, že nie. Nebola sirota, kdežeby. Len sa veľmi škaredo pohádala so svojou matkou a s otcom. Odišla, opustila ich po jednej veľkej hádke, povedala, že ich už v živote nechce vidieť. To si želala, a prosím, aj sa tak stalo, bodaj by si to nebola želala. Oni už potom o nej nepočuli, nevedeli, či je živá alebo mŕtva, ani netušili, že majú vnučku. Chudák starý otec sa to už ani nedozvie. Nikdy by si nebola pomyslela o mojej mame, že má také chladné srdce.

Hovorím jej, že to nie je pravda. Ja nie som jej vnučka.

Pani oponuje, že som. Je to pravda. Je to pravda, akože tu teraz sedí.

Ozve sa riaditeľka. Vraví panej, že by bolo lepšie, keby bola taktnejšia a prívetivejšia.

Pani k nej kývne šálkou, vraví, nech je ticho, nech sa do toho nestará, najlepšie bude, keď sa to hneď na začiatku ujasní. Pri tom geste sa tanierik pohne, zaškrípe na šálke, ale nespadne, prsty ho udržia na mieste.

Riaditeľka zmĺkne. Pani jej vraví, aby vyšla von, nech je taká milá, lebo sa chce so mnou rozprávať medzi štyrmi očami.

Chcem jej povedať, aby nikam nešla, ale potom nepoviem nič.

Riaditeľka sa pomaly postaví, vidno, že len nerada odchádza, od dverí sa ešte ozve, že bude vonku na chodbe.

Prikývnem.

Dvere sa zatvoria. Nepozerám sa na paniu. Pozerám sa na svoje topánky, na čierne lesklé gombíky na sponách topánok, tam dole, pri členkoch.

Cítim, že ma pani chytila za ruku, dlaň má teplú a vlhkú, počujem, ako smrká. Pozriem na ňu, vidím, že má v očiach slzy.

Chvíľu len hľadí, nepovie nič. Vidím, že sa jej pomaly kotúľajú slzy po tvári.

Oblizne si pery, jazyk má celkom svetloružový. Ozve sa. Hlas má iný. Mäkší. Teplejší.

Vraví mi, aby som sa nehnevala. Nechcela povedať nič zlé o mojej mame. Akoby aj mohla, veď to bola jej dcéra. Jej dcérka. Ktorú nevidela viac než trinásť rokov. A ktorú už teraz ani nikdy neuvidí. Ak sa aj na ňu hnevala, už jej odpustila. A vie, že aj moja mama jej odpustila. Áno. Cíti to v srdci.

Pritiahne si kreslo bližšie ku mne, pohladká ma po vlasoch.

Vraví, že som jej veľký dar od osudu. Teraz, keď chudák starý otec umrel, zostala celkom sama, nemá nikoho. Má

už len mňa. Nech pochopím, že som jej vnučka, patríme k sebe, bude ma ľubiť, ako ľúbila svoju dcéru. Ba dokonca ešte väčšmi. Nech idem s ňou. Veľmi pekne ma prosí, aby som šla s ňou.

Neodpoviem. Nepoviem nič.

Vraví, že musím ísť s ňou. Musím ísť, nemôžem urobiť nič iné, je to môj osud, povie.

Ozvem sa. Poviem, že nie.

V jej očiach akoby vzplanul hnev, ale tvár a ústa sa jej usmievajú. Vraví, že mi to dokáže.

Chytí ma za ruky, pritiahne ich k šálke, držíme ju obe, oboma rukami. Porcelán je teplý.

Povie mi, aby som dávala pozor.

Cítim, že sa mi ruky pohnú, naraz obrátim šálku, takže tanierik sa dostane naspodok, na ňom leží prevrátená šálka. Spodok šálky presakuje tmavohnedá kávová usadenina, obteká ju, vytvára tykadlá. Pozerám, tykadlá hrubnú, stekajú dokopy.

Pani obráti šálku, položí ju na tanierik. Vraví mi, aby som sa do nej pozrela.

Pozriem sa.

Usadenina na spodok šálky nakreslila spletenú hnedú vzorku, vyzerá ako pieskový labyrint.

Pani pomaly otáča šálku dookola, zasa mi hovorí, aby som dávala pozor.

Dávam.

Odrazu v obrazci zbadám vlastnú tvár. Vykrešľuje sa z jemných čiar, vyzerá ako čerstvá kresba tušom, spoznávam svoje oči, nos, líniu úst, bradu. Som to ja a usmievam sa.

Pani položí prst na kraj šálky, potiahne ho po okraji a keď sa ho dotkne nechtom, porcelán zacinká, na ste-

ne šálky sa moja tvár začne premieňať, línie sa roztekajú, hrubnú, akoby rástli a starli. Vidím maminu tvár, spoznala som ju, je to ona, pozerá na mňa a usmieva sa, milo, no predsa smutne, potom aj ona ďalej starne, tvár jej vráskavie, brada sa zašpicatí, už vidím tvár panej, už sa na mňa z usadeniny díva ona, díva sa a usmieva sa.

Dlaňou cítim, že šálka celkom vychladla, nechám, nech mi ju vyberie z ruky, nechám, nech ju položí na riaditeľský stôl.

Pozriem na ňu, mám zaslzené oči, počujem, že dačo vraví.

Vraví, že ju mám volať stará mama.

Stará mama hovorí, že bude lepšie, ak sa pohneme čím skôr. Ak stihneme popoludňajší vlak, do polnoci môžeme byť doma. Mám ísť a pozbierať si veci, pobaliť sa, rozlúčiť sa, s kým chcem. Vraví, že by bolo dobre, keby som sa vedela pripraviť za pol hodiny.

Pýta sa ma, či mám hodinky, a ešte než by som jej stihla odpovedať, že nie, ale hore v spálni sú veľké nástenné hodiny, už aj si zloží svoje náramkové hodinky. Vloží mi ich do dlane, vraví, že tieto hodinky vždy chcela dať mojej mame. Rodinné dedičstvo.

Hodinky v ruke ma hrejú. Stará mama povie, aby som si ich pozrela.

Otvorím dlaň. Hodinky majú obdĺžnikový tvar, na úzkom ciferníku nie sú čísla, na ich mieste sú farebné kamienky veľké ako špendlíková hlavička, ligocú sa ako kvapky vody, ten, čo je na mieste jednotky, je priam priehľadný, a kaž-

dý ďalší je o čosi tmavší, ten namiesto dvanástky je skoro celkom čierny.

Ešte nikdy som také hodinky nevidela, sekundová ručička neskáče ako na nástenných hodinách, ale bez prestania sa šinie dookola, je tenká ako vlas, kĺže sa dookola, pozerám, neviem z nej odtrhnúť zrak, krúti sa tak, ako sa zvykol krútiť vír v umývadle, tak, akoby do víru v umývadle padol vlas, tak, akoby vír v umývadle do seba vťahoval ten vlas, hlbšie, stále hlbšie.

Pozerám, neviem z hodínok spustiť zrak, naozaj je to celkom také, pozerám, krúti sa, krúti, umývadlo je plné vody, studenej, studenej vody, ja som ho napustila, aby som si umyla tvár, aby som už tak veľmi neplakala, súdružka dôstojníčka z bezpečnosti mi povedala, keď ma pustila, aby som šla a umyla si tvár. Bola milá, aj ma pohladila po ramene, hoci ja som ju znova chcela udrieť a znova som ju chcela kopnúť a znova som ju chcela uhryznúť, chcela som, aby odišla, aby zmizla, aby sa vrátila tam, odkiaľ prišla, akoby nikdy nebola vyšla po schodoch, akoby nikdy nebola stála pred našimi dverami a akoby nikdy nebola zazvonila, akoby nikdy nebola vošla, akoby ma nikdy nebola neposadila, akoby mi nikdy nebola povedala, čo mi povedala, o mame a otcovi a nákladiaku s uhlím, akoby nikdy nebola povedala, že je jej to ľúto, že je jej úprimne a zo srdca ľúto, akoby mi nikdy nebola povedala, že musím byť silná. Chcem, aby vzala späť, čo povedala, chcem, aby to nebola pravda, chcem, aby sa všetko urobilo naspäť tak, ako to bolo, než prišla ona a všetko pokazila, chcem, aby otec a mama prišli domov.

Strčím zátku do umývadla a zavriem kohútik, nechcem viac vidieť ten vír. Stačilo.

Predkloním sa, ponorím tvár do vody, je veľmi studená, ponorím do nej aj ruky, pritisknem si ich na tvár, pritisknem si ich na oči, zadržím dych, nechcem dýchať, nechcem myslieť na mamu a na otca, nechcem myslieť na nič, voda je ľadová, moja tvár je ľadová, ruky mám ľadové, len v pľúcach mám horúci vzduch, ruky si zložím z tváre. Chytím sa po oboch stranách okraja umývadla, otvorím oči a vyfúknem vzduch, vidím bubliny svojho dychu, objíajú sa o umývadlo, oddeľujú sa, trhajú sa na menšie bubliny, rýchlo mi plávajú pred očami, myslím si, že sa nesmiem pohnúť, ide iba o to, že sa nesmiem pohnúť, musím vdýchnuť studenú vodu, aby mi naplnila nos, ústa, hrtan a pľúca, musím hlboko vdýchnuť túto ľadovú vodu, musím ju vdýchnuť namiesto vzduchu. Pozerám sa na biely smalt umývadla, je veľmi blízko, vidím na ňom tenké praskliny, chcem vdýchnuť vodu a neviem to.

Vytrhnem hlavu z umývadla, divoko, akoby som ju ani nedvíhala ja, takmer udriem zátylkom do kohútika. Aj ruka sa mi hýbe tak, akoby som ňou nehýbala ja, siahne dolu, chytí kovový krúžok čiernej zátky, uchopí ho a vytrhne, odtok zaškvrcí, hlce vodu, neplačem, zasa pozerám na vír, vír sa krúti, krúti, krúti, zbadám v ňom dlhý čierny vlas, viem, že je to mamin vlas, spadol do umývadla, keď sa pred odchodom česala. Siahnem do vody, chcem ho chytiť, dvoma prstami ho chcem zachytiť, ale sa mi to nepodarí, vír ho otočí, strhne ho do odtoku. Pozerám sa na prázdne umývadlo, tvár mám studenú, už neviem plakať, chcem pustiť vodu, znova chcem vidieť vír. Z diaľky, zvonka počujem hlas súdružky príslušníčky, pýta sa, či som v poriadku, pozerám na umývadlo, chcem zakričať, že nie, nie som, nie, nie, nie, nie, potom predsa odpoviem, že som,

hneď prídem. Hlas mám chladný a pokojný, cudzí hlas, keď ho začujem, pochopím, že je predsa len môj, siahnem na poličku pod zrkadlom, vezmem si mamin hrebeň, prejdem si ním po vlasoch, zapraská.

Ktosi ma volá po mene, cudzí hlas, hlas starej mamy, pýta sa ma, koľko je presne hodín. V dlani mám hodinky, pozerám na sekundovú ručičku, ako sa bez prestania kľže dookola, krúži, krúži na ciferníku. Ozvem sa, odpoviem, že trištvrte na štyri. Stará mama vraví, že v poriadku, nech som teda o štvrt na päť s batožinou dole pred veľkou bránou.

Odpoviem, že dobre, budem dole. Ešte vždy hľadím na hodinky.

Stará mama vraví, že mi ich pomôže založiť. Siahne po nich, chytí ma za ruku, vyberie mi ich z dlane, až vtedy si všimnem, že majú kovový remienok. Stará mama ho pretiahne pomedzi prsty, potom mi ich dá na zápästie, ale tak, že ciferník smeruje dovnútra, že je na vnútornej strane zápästia. Hovorí, že tieto hodinky sa majú nosiť takto. Medzitým ich zapne, kovový remienok mi chladne obopína zápästie, na predlaktí sa mi urobí husia koža. Stará mama povie, že mám pekné štíhle zápästie, hodinky mi presne sedia, vôbec ich nebude treba upravovať, nech sa len pozriem, ako mi pristanú.

Strieborný remienok hodiniek na mojej koži bielo žiari, vyzerá, akoby bol spletený z troch strieborných drôtov, ani nevidno, ako sú jednotlivé články spojené. Cítim na zápäsť jeho váhu, ozvem sa, poviem, že ďakujem.

Stará mama prikývne, povie, nech ich nosím v zdraví.

Spoločná spálňa je prázdna. Ostatné dievčatá sú v učebni, aj mňa do riaditeľne zavolali odtiaľ. Podídem k svojej posteli, zohnem sa, vytiahnem spod nej kufor na kolieskach. Je bordový, má pokazený zips, pokazil sa, len čo sme ho kúpili, mama bola veľmi rozhorčená, lebo sa nedal opraviť, ale ani nám zaň nevrátili peniaze. Položím kufor na posteľ.

Podídem k svojej skrini, otvorím ju. Moje šaty visia na vešiakoch. Zodratý červený plyšový zimník, tri blúzky, dve sukne, rifle, ktoré mi už siahajú len do polky pišťal. Povyberám ich a odnesiem k posteli.

Vrátim sa k skrini. V policovej časti sú troje nohavičky, ponožky, pančuchy, na vrchných policiach úbor a vrečko na telesnú, v ňom mamine staré reprezentačné tepláky, na najspodnejšej polici dva pletené pulóvre s nórskym vzorom.

Všetko prenesiem k posteli.

Zo skrine vyberiem aj topánky, okrem tých s prackou, ktoré mám na sebe, mám ešte jedny čierne lakovky a jedny biele tenisky so zelenou gumenou podrážkou.

V skrini zostala len stará školská a pionierska rovnošata, tie sa od Silvestra už nesmú nosiť. Odvtedy rovnošaty netreba a nie sú ani pionieri. Ale aj tak ich tiež vyberiem zo skrine. Z pionierskej košele sa vyšmykla pletená žltá značka hodnosti, aj strapce sa jej pozamotávali.

Skriňa je prázdna, už je v nej len jediná vec. Na vnútornej strane dverí nalepená fotka. Je farebná, ale farby má vyblednuté, otec povedal, že preto, lebo sa ju nepodarilo riadne vyvolať. Na fotke sme my traja, mama, otec a ja. Vznikla na horách, na brehu jedného jazera, je to naša jediná spoločná fotka, otec ju urobil samospúšťou, všetci traja sa strašne smežeme, lebo keď otec postavil fotoapa-

rát na peň a natiahol časovač, chcel k nám prebehnúť tak rýchlo, že si nedal pozor a potkol sa o konár, ale už aj sa postavil a pokračoval, aby včas dobehol do obrazu, a dobehol, dokonca mal čas, aby objal mňa aj mamu, a až keď tam už stál, všimli sme si, že sa mu v pulóvri zasekla jedľová vetvička, a ešte viac sme sa rozosmiali.

Pozerám si fotku, mamine rozpustené vlasy, položím na ne bruško prsta, pohladím ich, necítim ich, iba hladkosť fotopapiera. Zboku strčím necht pod papier, opatrne ho odtrhám zo skriňových dvier. Zíde pekne, nenatrhne sa, len zozadu sa mu na roh z dverí prilepí trocha drevotriesky.

Podídem k posteli, vezmem červeno-modro-čierne pulóver s nórsnym vzorom, zašuští igelitové vrečko skryté v rukáve. Vytiahnem ho, je to malý žltý sáčok, v ňom je pekne poskladaná mamina francúzska hodvábna šatka a v jej rožku sú zviazané otcova a mamina obrúčka. Od pohrebu som sa jej nedotkla, aj teraz ju chytám len cez igelit, myslím na jazmínovú vôňu maminho parfumu, že ešte v tej šatke musí byť. Vsuniem fotku do záhybov šatky, cez igelit a cez vrstvy hodvábu cítim tvrdosť fotografie.

Chcem vrečko zastrčiť naspäť do rukáva pulóvra, prídu mi na um prsty starej mamy, ako mi na zápästie priplli hodinky. Položím vrečko na posteľ, nestrčím ho späť do pulóvra. Otvorím kufor, sú v ňom len dva staré otcove opasky a môj starý peračník. Vezmem peračník, vyberiem z neho staré strúhadlo, z ktorého vypadáva čepielka, nechtom malička viem odkrútiť skrutku, ktorá ju drží, odkrútim ju, vyberiem čepielku, na spodku kufra rozrežem podšívku, vrečko so šatkou a prsteňmi vopchám medzi podšívku a koženku kufra, prejdem po nich rukou zvnútra aj zvon-

ka, koženka je riadne hrubá, vôbec necítiť, že by za ňou niečo bolo.

Vyberiem otcove opasky, pracku čierneho zahákujem do poslednej dierky hnedého, natiahnem pracku, koniec opasku prestrčím cez koženú pásku na pracke, takto sú dosť dlhé, môžem nimi obopnúť kufor.

Zbalím šaty a topánky, spod vankúša vytiahnem nočnú košeľu, tú položím na samý vrch, zavriem kufor, nadvihnem ho, podstrčím podeň opasok, prestrčím ho popod ucho kufra, silno potiahnem a zopnem.

Hotovo, som zbalená.

Oblečiem si plyšový kabát, z rukáva vytiahnem šál, dám si ho na krk, pletenú čiapku si zatiaľ neoblečiem.

Poobzerám sa po spálni. Nič tu nenechávam.

Naposledy prejdem k oknu, vyzriem do parku. Vidím, že ktosi nehybne stojí uprostred promenády, šál mu rozvieva a nadvihuje vietor, viem, že je to stará mama, viem, že pazerá na vrany.

Kráčam po chodbe, topánky mi klopkajú na betóne. Opasky zopínajúce kufor pri každom druhom kroku zavýzgajú.

Dôjdem po učebňu, zastanem. Nemusela by som vojsť, popravde sa nechcem s nikým lúčiť.

Chvíľu počkám, potom predsa zdvihnem ruku, zaklopem, otvorím dvere.

Ryšavá učiteľka vyskočí spoza katedry, usmeje sa na mňa, nie je prekvapená, že ma vidí v kabáte a s kufrom v ruke. Riaditeľka s ňou už isto hovorila.

Kývne mi, aby som šla bližšie. Keď prídem pred tabuľu, učiteľka znova kývne, dievčatá sa naraz postavia.

Viem, že by som sa s nimi mala pozdraviť, ale nechcem povedať nič. Pozriem si dolu na topánky, na čiernu podlahu s petrolejovou vôňou. Potom však predsa zdvihnem hlavu. Viem, čo sa v takejto chvíli má povedať, no predsa nevládzem otvoriť ústa.

Ryšavá učiteľka podíde celkom blízko ku mne, postaví sa vedľa mňa, položí mi ruku na plece. Hovorí, milé dievčatá, veci sa vyvinuli tak, že naša sestrička Emma dnes od nás odchádza, ďakuje vám za to, že ste k nej boli dobré, a prosí vás, aby ste na ňu spomínali v dobrom. Hoci bola s vami len krátko, predsa na vás nikdy nezabudne. Hlas ryšavej učiteľky sa tu trochu zlomí, akoby sa dojala, vzdychne, zhlboka sa nadýchne, odhrnie si z tváre kučery, opäť sa na mňa usmeje, opäť sa ozve, hovorí, že pre každého je rozlúčka ťažká, potom poprosí dievčatá, aby mi tieto ťažké chvíle uľahčili peknou pesničkou, lebo kým budú spievať, ja si môžem pekne pozbierať a pobaliť zvyšné veci.

Dvihne ramená nad hlavu, začne dirigovať.

Dievčatá sa naraz pustia do spevu, s nimi aj ryšavá učiteľka, poznám tú pesničku, aj ja som ju často spievala, je pekná a smutná, o dlhej ceste a o prachu dlhej cesty. Chvíľu len stojím, počúvam ich a pozerám, potom sa pohnem, idem k svojmu miestu, zavriem učebnicu aritmetiky a zošiť, vyberiem z lavice ostatné knihy a zošity, vyložím kufor na lavicu. Nerozopnem remene, len rozťahnem pokazený zips na jednom rohu a cez štrbinu vopchám do kufru knihy a zošity, kovové zuby zipsu mi odierajú kožu, pchám knihy a zošity dobre hlboko medzi šaty.

Tvár ryšavej učiteľky celkom očervenela, spieva a pritom diriguje, akoby stála pred celým speváckym zborom, nie len pred chovankyňami.

Stojí práve pri prostriedku tabule, nad tabuľou sú tri svetlé obdĺžnikové škvry, jedna veľká zvislá a dve dlhé vodorovné, na zvislej bola podobizeň súdruha generála a na dvoch krajných nápisy červenými písmenami o vlasti, o ľude, o strane a o mieri, už tam nie sú, od Silvestra už nikde nie sú takéto nápisy ani podobizeň súdruha generála už nie je nikde.

Vopchám peračník do kufra, pozerám sa na učiteľkinu tvár, počujem jej hlas pomedzi hlasy dievčat, spomeniem si na jej vreskot, na piskľavý, vysoký škrekot, s ktorým si z pionierskej košele strhla výložku hlavnej veliteľky a pošliapala ju, koplá k stene stoličku a skočila na ňu a schmatla obrovitánsku podobizeň súdruha generála, v trojnásobne nadživotnej veľkosti, a strhla ju zo steny auly a tresla ňou o zem, vidím, ako sa sklo obrazu vylamuje a učiteľka pluje na obraz súdruha generála a trhá ho z rámu a pritom vrieska, že je koniec, nikdy viac, koniec, a my sa tiež všetky postavíme, všetky odstrčíme stoličky, na ktoré sme si pôvodne sadli, aby sme si spoločne pozreli novoročný slávnostný prejav súdruha generála, ale teraz sa postrkujú všetky rútime dopredu k telke, aby sme lepšie videli, a všetky sa rozkričíme, že už nikdy viac, že je koniec, koniec, a strhávame zo stien zástavy a nápisy červenými písmenami a vidím, ako sa obrazovke televízora objavuje tvár súdruha generála, voskovo bledá a krvavá leží v sivej čľapkanici, a ktosi z Kútika slávy zdvihne veľký žltý bronzový pohár, ktorý chovankyne ústavu vyhrali v súťaži Za mier, a rozkrútený pohár letí k obrazovke, a vtedy sa za-

krvavená tvár súdruha generála na obrazovke iskrivo roztriešti na čriepky, a potom sa všetci rozutekáme po sálach a triedach a izbách ústavu a strhávame zo stien obrazy a nápisy, mám v ušiach praskot rámov a rinčanie skiel a šušťavé štiepenie hrubých kartónov a už aj bola hotová hranica, ťažko sa zapalovala, až kým sme hrubé knihy s červenými obálkami nepoliali motorinou, ktorou každú sobotu týždenníci natierali podlahy, a keď sa nakoniec oheň rozhorel, spomedzi praskajúcich plameňov sa na nás stokrát a tisíckrát usmial súdruh generál a my sme stáli okolo ohňa a spievali, že nikdy viac, je koniec, olé-olé, a na mieste hranice nezostalo nič, len začadené sklené úlomky, akoby to boli zhorené čierne zuby. O dva dni neskôr som jeden vzala a schovala som si ho v peračníku, aj teraz je tam medzi ceruzkami a perami.

Pozerám sa na tvár ryšavej učiteľky, potom odvrátim hlavu a prejdem pohľadom po ostatných dievčatách, pozerám, ako spievajú, to je už druhá pesnička, táto už nie je o dlhej ceste, ale o vlasti, o tom, že vlast je náš domov a že jej budeme do smrti verní. Nespievam s nimi, predstavujem si, čo vidia, predstavujem si, že vidia mňa, ako si upravujem zodratý kabát a ako im kývam a zdvihnem kufor a vychádzam z učebne, ako sa na prahu ešte raz zastavím a kývnem im.

Otvorím ústa, chcem povedať ahojte, zbohom, ale nevylovím to, iba veľmi ticho šepkám, že je koniec, koniec, olé-olé, potom sa obrátim a zavriem za sebou dvere učebne.

Schádzam po schodoch, počujem, že ešte vždy spievajú, hlasno, čoraz hlasnejšie.

Keď vyjdem z brány, vidím, že stará mama ešte vždy stojí tam, uprostred promenády, ibaže teraz nepozera na vrany, ale na ústav.

Zidem po schodoch, vietor sa mi zaprie do kabáta. Nasadím si pletenú čiapku, dobre si ju stiahnem na uši, vietor ju aj tak prefúka.

Prejdem k starej mame, pozrie na mňa a vraví, že meškám.

Odpovedám, že kvôli rozlúčke.

Stará mama hovorí nič to, ešte stíhame. Medzi prstami krúti malý ruženec, čierne kamienky jej sem-tam klopnú o prsteň. Hovorí, aby som jej podala kufor, že ho ponesie, aj mi siahne po ruke.

Nedám, vravím, nie je ťažký.

Stará mama prikývne, odpovie, nech si ho teda vláčim.

Vraví, poďme, otočí sa.

Prikývnem, stanem si k nej.

Keď sa pohneme, vietor naraz ustane.

Potichu kráčame, len štrk nám škrípe pod topánkami. V jednom veľkom páse je štrk čierny, aj zvuk má odlišný, hlasnejší, škrípavejší. Ako kráčame, stará mama sa zrazu zohne, čosi zdvihne zo zeme. Pozriem sa tam, vidím, že je to kus zuhoľnateného dreva, jedna časť sa ligoce, pozlátka celkom nezhořela. Prsty starej mamy ho objímu, mrvia zuhoľnatenú časť.

Dôjdeme k bráne, keď sa ma stará mama opýta, či mi zostali na otca a na mamu nejaké spomienky, aspoň nejaká fotografia.

Odvetím, že nie, nič som si nemohla nechať. Slová sú chladné, keď ich vyslovujem, odvrátim sa, obzriem sa za ústavom.